

Ministarstvo
socijalnog staranja,
brige o porodici
i demografije

Smjernice

**ZA POSTUPANJE ZAPOSLENIH U ŠKOLAMA
U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI
ILI NASILJA U MLADALAČKOJ VEZI
(I RODNO ZASNOVANOG NASILJA)**

Ministarstvo
socijalnog staranja,
brige o porodici
i demografije

Smjernice

**ZA POSTUPANJE ZAPOSLENIH U ŠKOLAMA
U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI
ILI NASILJA U MLADALAČKOJ VEZI
(I RODNO ZASNOVANOG NASILJA)**

Smjernice su nastale u okviru projekta „Škole za rodnu ravnopravnost i nenasilje – od prosvetnih radnika/ca do đaka“, koji Sigurna ženska kuća realizuje uz finansijsku podršku Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

I O Smjernicama

Svrha Smjernica je da osigura funkcionalno i cjelovito postupanje, kako u pogledu preventivnih aktivnosti, preko intervencije u odnosu na sumnju i/ili pojavu nasilja kroz odgovorno, pravovremeno reagovanje, te one koje uključuju usmjerenost na oporavak. Dakle, postupci su: Preventivni, Interventni, Rekonstruktivni.

Područje primjene - Smjernice se odnose na postupanje u slučajevima:

- a. porodičnog nasilja
- b. nasilja u mladalackim vezama, kao i ono rodno zasnovano.

Okvir djelovanja je utemeljen i postavljen po međunarodnim standardima i konvencijama, nacionalnim normama (Ustav, Zakon o zaštiti od nasilja, Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, drugi protokoli), ukazuje na prioritet postupanja po normi, insistira na ulozi, odgovornosti, obaveze u odnosu na *reagovanje svih*.

Principi postupanja su:

- a) Nulta tolerancija: reagovanje je asertivno, oslobođeno predrasuda, bez vrednovanja, preispitivanja, etično, nema „aboliranih“ u ovim situacijama.
- b) Deteto-centrična reaktivnost: u pogledu intervencije važi obaveznost, zakonitost, hitnost, neodložnost, funkcionalnost, odgovornost, cijeni se najbolji interes deteta.
- c) Cjelovitost/zaokruženost: postupanje je timsko, usmjerenost, jasno, objektivno, profesionalno djelovanje koje objedinjenje prevenciju, intervenciju i oporavak.

II Opis procedure

A. Incidentne situacije

Ove Smjernice odnose se na porodično i nasilje u mladalačkim vezama (i rodno zasnovano).

U odnosu na porodično nasilje postupanje se zasniva na praćenju razvojnih miljokaza, uzrasnih normi, pokazatelja koji se odigravaju u porodičnom kontekstu:

Popuštanje u školi, nedovoljne i dovoljne ocjene; smetnje pažnje, odsutnost, povlačenje, neobično mirno, distancirano, tiho. Uplašenost, promjene u raspoloženju, agresivnost, odbojnost, sram, krivica, nesigurnost, nisko samopoštovanje, samopovređivanje, suicidalnost; strah od fizičkog ili drugog kontakta, od blizine određenih osoba. Usporen razvoj bez organskog porijekla. Bez ili s neistinitim objašnjenjem često kasni u školu, odlazi ranije, izostaje s nastave. Iscrpljeno, neispavano, malaksalo, igra netipična. Nestabilna porodica; roditelji nezainteresovani za školovanje, nesaradljivi...

Kada se govori o nasilju u mladalačkim vezama (i rodno zasnovanom) prate se zadaci i karakteristike razvojne faze i ponašanje koje “komunicira”.

Izbjegavanje određenih tema, povučeno, zamišljeno, utučeno, neraspoloženo, bezvoljno, sramežljivo, razdražljivo, glavobolje, somatske tegobe i sl. Tu je i pad koncentracije, školskog postignuća, učestali izostanci, promjena raspoloženja, djeluje umorno, pospano, bez motivacije, pronalaženje razloga da se opravda, svađalačke, napadačke komunikacije, osiromašeni, prekinuti, rezervisani vršnjački kontakti...

Oni treba *da pobude pažnju svih*, da bi SVI preduzeli potrebne korake: uprava, stručna služba, odjeljski starješina, ostali nastavnici/ce, asistenti/kinje u nastavi, higijeničari/ke, domari/ke, zaštitari/ke imovine i lica, asistenti/kinje u sprečavanju nasilja i vandalizma u školama.

B. Predviđeni postupci

Najprije ćemo pružiti cjelovit pregled postupanja u odnosu na područja incidentne situacije.

• Situacija: Porodično nasilje

1. Direktor/ica formira tim koji sprovodi edukaciju, saradnju s CSR, dalje preporučene korake i aktivnosti
2. Sumnja na nasilje na osnovu pokazatelja je obaveza SVIH
3. Odmah po sumnji se obavještava direktor/ica, tim, stručna služba (usmeno i pisanim putem)
4. Hitno procjenu sumnje i incidentne situacije vrši tim
5. Razgovor i podršku za dijete pruža stručna služba
6. Razgovor s roditeljima ili osobama od povjerenja, ako to ne ugrožava bezbjednost deteta, vodi stručna služba
7. Prijava je neodložna - na osnovu opisa, zabilješki, tim sintetički priprema obavještenje nadležnim službama, potpisuje i zvanično ispred ustanove upućuje direktor/ica
8. Nakon prijave sumnje tim i centar za socijalni rad, zdravstvene ustanove (usluge u zajednici) prave plan podrške za dijete
9. Sprovođenje i evaluacija Plana podrške – interno (stručna služba, nastavnici) i multidisciplinarno (javne, civilne usluge)
10. Unos i evidenciju incidentnog događaja u MEIS vrši tim

• Situacija: Nasilje u mladalačkim vezama (i rodno zasnovano)

1. Direktor/ica formira tim koji sprovodi edukaciju, preporučene korake i aktivnosti
2. Sumnja i/ili uočeno nasilje bilo koje forme se zasniva na *procjeni rizika, praćenjem i/ili dobijanjem informacije* - obaveza SVIH (mladalačka veza ili rodno zasnovano)
3. Odmah po sumnji se obavještava direktor/ica, tim, stručna služba (usmeno i pisanim putem)
4. Hitno procjenu sumnje vrši tim i stručna služba – forma, vrsta nasilja, situacija
5. Razgovor i podršku za dijete/mladu osobu pruža stručna služba

6. Informisanje roditelja vrši tim
7. Prijava je neodložna - na osnovu opisa, zabilješki, tim sintetički priprema obavještenje nadležnim službama, potpisuje i zvanično ispred ustanove upućuje direktor/ica
8. Nakon prijave sumnje tim i centar za socijalni rad, zdravstvene ustanove (usluge u zajednici) prave plan podrške za dijete/mladu osobu
9. Sprovođenje i evaluacija Plana podrške – interno (stručna služba, nastavnici) i multidisciplinarno (javne, civilne, usluge u zajednici)
10. Unos i evidenciju incidentnog događaja u MEIS vrši tim

C. Preventivni postupci

Preventivni postupci (Slika 1) obuhvataju rad s decom, nastavnicima i roditeljima, od strane stručne službe, odjeljenjskih starješina, odnosno vijeća i usmjereni su na nultu toleranciju nasilja, etos podrške, odgovornosti, kompetencije osoblja i dece.

Mogu da se primijene: a) individualne forme rada za dijete, mladu osobu u riziku, b) tematski okupljene male grupe dece, mladih koji pokazuju isti ili sličan rizik ili nepovoljno razvojno iskustvo, c) radionice u odjeljenju (informativne, orijentisane na razvojne promjene, socio-emocionalne vještine) od strane stručnih saradnika ili odjeljenjskog starješine (ČOZ).

Nastavnike treba informisati o razvojnim karakteristikama, pokazateljima, posljedicama nasilja, procedurama i odgovornosti. Oni dalje realizuju tematske roditeljske sastanke (scenarija za ČOZ) i bez zadržke reaguju na zapažanja o nasilju.

Kada je riječ o roditeljima na početku školske godine sprovesti tematski roditeljski sastanak (odjeljenjski starješina), potom obuku kroz savjet roditelja od strane stručne službe, a dalje predstavnici roditelja u odjeljenjima svoje dece drugim roditeljima prenose znanja i informacije.

ĐECA/MLADI	NASTAVNICI	RODITELJI
<ul style="list-style-type: none"> • đeca, mladi u riziku - fokus • individualni, tematski rad (male grupe), u odjeljenju • radionice: razvojne, SEV, informativne 	<ul style="list-style-type: none"> • informisanje: razvojne norme, pokazatelji, posljedice, procedure, postupanje • tematski roditeljski sastanci • ČOZ - scenario 	<ul style="list-style-type: none"> • obuka kroz savjet roditelja - dalje kaskadno • tematski sastanci sa OS

Slika 1: sažeti pregled preventivnih mjera

D. Interventni postupci

Intervencija (Slika 2) je hitna i neodložna i vodi se najboljim interesima žrtve.

<p>UPRAVA</p> <ul style="list-style-type: none"> • hitnost reagovanja • školske procedure • komunikaciona strategija 	<p>TIM</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikacija sa svima u školi • analiza sumnje • sintetički dopis
<p>STRUČNA SLUŽBA</p> <ul style="list-style-type: none"> • razgovor u najboljem interesu i bezbjednosti deteta • asertivna zabilješka 	<p>NASTAVNICI</p> <ul style="list-style-type: none"> • reagovanje bez vrednovanja • etika odnosa i povjerljivosti

Slika 2: sažeti pregled interventnih mjera

Sumnja se neodložno, bez vrednovanja upućuje ka direktoru/ici, timu, stručnim saradnicima, usmeno i pisanim putem od strane zapažaoca (odjeljski starješina, nastavnici, asistenti/kinje u nastavi, asistenti/kinje u sprečavanju nasilja i vandalizma u školama, zaštitari/ke imovine i lica, higijeničari/ke, domari/ke...).

Tim analizira pokazatelje, konstatuje sumnju, stručni saradnik/ca obavlja razgovor sa žrtvom i prioritetno cijeni bezbjednost, život ili mentalno i/ili fizičko zdravlje. Obaveza prijavljivanja nasilja ima prednost u odnosu na tzv. profesionalno čuvanje tajne.

Kroz tzv. sintetički dopis objektivno, odgovorno i asertivno opisuje se sumnja i incidentna situacija, a direktor/ica, potpisuje i upućuje zvanično obavještenje (prijedlog dat u Slici 4).

OBAVJEŠTENJE O INCIDENTNOJ SITUACIJI	
Naziv i sjedište škole koja šalje obavještenje	
Ime i starost deteta, ime roditelja/staratelja, podaci o porodici (adresa, kontakt telefoni)	
Asertivni opis incidentne situacije: informacije, pokazatelji (fizički, ponašajni, socijalni, emocionalni) iz kojih proizilazi sumnja	
Osobe/a za koju se sumnja da vrši nasilje	
Školski tim	
Datum i potpis odgovorne osobe	

Slika 4: Obavještenje

E. Rekonstruktivni postupci - smanjenje štete

Nakon što je procesuirana incidentna situacija organizuje se i sprovodi proces oporavka (Slika 5).

Rad sa žrtvom definiše se kroz plan podrške i uključuje tretman za osiguranje bezbjednosti (MUP, CSR i sl.), rješavanje zdravstvenih potreba¹, jačanje socio-emocionalnih vještina (stručne službe škola, CSR, usluge u zajednici), postizanje akademskih ishoda (nastavno osoblje, usluga u zajednici). Slijedi interno i multidisciplinarno praćenje i evaluacija efikasnosti i efektivnosti mjera kroz aktuelno funkcionisanje korisnika. Kod nasilja u porodici obezbjeđuje se sigurnost za dijete.

Plan podrške za počinioca (kod nasilja u mladalačkim vezama i rodno zasnovanom) orijentisan je na modelovanje poželjnog ponašanja i socio-emocionalnih vještina uz multidisciplinarno praćenje i evaluaciju tretmana. Sprovodi se i savjetodavni rad s ciljem jačanja roditeljskih kompetencija, slijedi multidisciplinarno praćenje i evaluacija radi integrisanog ishoda.

ŽRTVA	POČINILAC	PORODICA
<ul style="list-style-type: none">• terapijski tretman za SEV• praćenje, evaluacija	<ul style="list-style-type: none">• modelovanje ponašanja, SEV• praćenje, evaluacija	<ul style="list-style-type: none">• jačanje kompetencija• praćenje, evaluacija

Slika 5: sažeti pregled rekonstruktivnih aktivnosti

¹ zdravstvene ustanove na svim nivoima zaštite: savjetovaništa pri domovi zdravlja, Centar za rani razvoj, Klinika za psihijatriju, itd.

